

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ МЕДИЦИНСКИХ НАУКА

1. Одлука Наставно-научног већа Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу

Одлуком Наставно-научног већа Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, број 01-7479/3-12 од 10.10. 2012. године, именовани су чланови комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације кандидаткиње **др мед. Иване Симић Вукомановић** под називом:

"Процена менталног здравља и превенција менталних поремећаја студентске популације"

На основу одлуке Наставно-научног већа, формирана је Комисија у саставу:

1. Проф. др Славица Ђукић Дејановић, редовни професор за ужу научну област Психијатрија Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, председник
2. Проф. др Нела Ђоновић, ванредни професор за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, члан
3. Доц. др Александар Дамјановић, доцент за ужу научну област Психијатрија Медицинског факултета Универзитета у Београду, члан

На основу увида у приложену документацију, Комисија подноси Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу следећи

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ НАУЧНЕ ЗАСНОВАНОСТИ ТЕМЕ
ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

Кандидаткиња, **др Ивана Симић Вукомановић**, испуњава све услове предвиђене Законом о високом образовању и Статутом Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу за израду докторске дисертације.

2.1 Биографија кандидата

Ивана Симић Вукомановић, рођена је 05.08.1978. године у Крагујевцу. Основну школу и Другу крагујевачку гимназију завршила је у Крагујевцу. Уписала је Медицински факултет у Крагујевцу 1997. а дипломирала 2005. године. У периоду од 2006. до 2010. године била је запослена у фармацеутској компанији Lundbeck Export A/S Представништво Београд. Од јануара 2010. године запослена је у Институту за јавно здравље Крагујевац. У октобру 2010. године започиње специјализацију из области Социјална медицина на Медицинском факултету Универзитета у Београду, да би у мају 2012. године даље усавршавање наставила на Факултету медицинских наука Универзитета у Крагујевцу. Докторске академске студије на Медицинском факултету у Крагујевцу уписала је 2009. године. Усмени докторски испит из области Неуронаука положила је у фебруару 2012. године. Познаје рад на рачунару и говори енглески језик.

2.2 Наслов, предмет и хипотезе докторске тезе

Наслов:

"Процена менталног здравља и превенција менталних поремећаја студентске популације"

Предмет:

Ова студија ће се бавити проценом менталног здравља уз детекцију депресивности и анксиозности студентске популације.

Хипотезе:

1. Преваленција менталних поремећаја студентске популације не разликује се значајно у односу на одрасло становништво.
2. Чешће се депресивни поремећаји јављају код женског пола старије а очекује се и код испитиване популације.
3. Најчешћи поремећај менталног здравља је депресија.
4. Студенти ранијих година студија су изложенији стресу у односу на старије (имају више скорове скале на стрес).
5. Међу студентима различитих факултета, различита је вредност стрес скорa.
6. Различит ризик од менталних поремећаја имају студенти различитог социоекономског статуса.

2.3 Подобност кандидата

Кандидаткиња, Ивана Симић Вукомановић положила је усмени докторски испит 2012. године са оценом 10 (десет). Објавила је један рад у целини у часопису са рецензијом, у коме је први аутор, чиме је испунила услов за пријаву докторске тезе:

Симић Вукомановић И, Ђукић Дејановић С, Ћоновић Н, Боровчанин М. Психомедицински и социјални чиниоци школског успеха. Енграми 2012; 34(1):45-57 у *штампи*.

М52 – 1,5 бодова

2.4 Преглед стања у подручју истраживања

Студентска популација представља специфичну групацију становништва која се за време школовања припрема да постане интегративни и креативни део друштва. Међутим, на свом путу сазревања и преласка из адолесцентног периода у рано одрасло доба сусрећу се са великим бројем стресних фактора. Са једне стране, нагли прелазак из средњешколске средине на универзитетску, често резултира стресом услед одвајања од родитеља, док са друге стране доводи до академског оптерећења односно појчаног стреса услед универзитетског начина студирања, конкуренције међу вршњацима, финансијске неизвесности, повећане изложености психоактивним супстанцама. Ови фактори иду у прилог претпоставци да је учесталости менталних поремећаја код студентске популације веома изражена.

Светска здравствена организација (СЗО) дефинише ментално здравље као стање социјалног и емотивног благостања у коме особа остварује све своје способности, може да поднесе све животне стресове, продуктивно и плодно ради и доприноси својој заједници. Према подацима СЗО процењује се да око 450 милиона људи болује од менталних поремећаја, поремећаја понашања или психосоцијалних проблема. Од

депресије пати око 150 милиона људи, око милион особа годишње изврши суицид, око 25 милиона болује од шизофреније, док преко 90 милиона пати од болести зависности изазваних психоактивним супстанцама. Не ретко се констатује да је кашњење дијагнозе разлог тешких последица менталног здравља.

Депресије спадају у најчешће менталне поремећаје и у најчешће поремећаје у људској патологији уопште. Према подацима СЗО у сваком тренутку приближно 4% светске популације пати од неког облика менталних поремећаја. Процена животне преваленције варира, али је велика вероватноћа да ће између 8% и 20% укупне популације доживети епизоду депресије у неком тренутку у свом животу. Предвиђа се да ће 2020. године депресија бити на другом месту у укупном рангирању обољења према годинама живота коригованим у односу на неспособност (DALY).

Подаци у нашој земљи показују да око 1/3 популације средњошколаца и студената манифестује знаке психолошког трпљења и има менталне проблеме. Такође, повећава се број депресивних поремећаја (укључујући самоубилаштво) и поремећаја понашања (укључујући злоупотребу психоактивних супстанци, насилно и делинквентно понашање и поремећаје исхране). Често се, кроз рутинске прегледе и разговоре знаци депресије и суицидалне идеје не препознају од стране лекара, просветних радника и родитеља. Иако се прикривени симптоми, односно субклиничке манифестације ових поремећаја јављају и у млађем узрасту реално се јављају у животной доби којој припада студентска популација.

Ментални поремећају утичу на функционисање јединке и узрокују не само емоционалну патњу него и смањење квалитета живота, стигму и дискриминацију. Праћени су дуготрајним лечењем, честим одсуством са посла, незапосленостју, смањеном продуктивношћу. Студенти са оваквим поремећајима су у повећаном ризику од настанка академског неуспеха и прекидања школовања.

Ментални поремећаји представљају велики јавноздравствени проблем као и социјални и економски терет сваког друштва. Да би се смањило терет менталних поремећаја неопходно је да се већа пажња посвети унапређењу менталног здравља креирањем превентивних програма у оквиру система здравствене заштите. Тако да би резултате овог истраживања требало поредити са подацима из литературе, уважавајући културолошке специфичности.

2.5. Значај и циљ истраживања са становишта актуелности у одређеној научној области

Основни циљ истраживања јесте процена менталног здравља уз детекцију депресивности и анксиозности студентске популације.

Посебни циљеви:

1. Утврдити неке од фактора ризика за настанак менталних поремећаја студентске популације.
2. Утврдити учесталост и степен депресивности и анксиозности студентске популације
3. Детектовати популацију студената која се налазе у повећаном ризику од настанка менталних поремећаја.
4. На основу истраживања направити предлог програма превенције менталних поремећаја и промоције менталног здравља студентске популације.

Значај: На нашим просторима, ретка су истраживања која су се бавила проценом менталног здравља и превенцијом менталних поремећаја студентске популације.

Реално је очекивати да ће резултати истраживања пружити увид у распрострањеност менталних поремећаја поготову депресије и анксиозности. Резултати истраживања би требало да помогну у развијању програма превенције менталних поремећаја, промоције менталног здравља и детекцији вулнерабилних група студената студентске популације са којом најпре треба отпочети превентивне активности.

2.6 Веза са досадашњим истраживањима

У до сада објављеној и доступној литератури која се бавила проценом менталног здравља студентске популације наводимо само неке резултате. Eisenberg и сарадници који су спровели истраживање у Сједињеним Америчким државама (САД) дошли су до сазнања да преваленција депресивних и анксиозних поремећаја код студената износи 15,6%, док је код дипломаца нешто нижа и износи 13,0%. Mehanna и сарадници су утврдили да преваленција депресије код студената медицине износи 27,63% док анксиозности чак 69%. У САД, National College Health Assessment у свом извештају наводи да је 1 од 3 студената током предходне године имао најмање једну епизоду у којој се осећао толико депресивно да није могао да функционише, а да је 1 од 10 студената озбиљно размишљао да изврши самоубиство. Забрињавајући податак говори да од студената са дијагностикованом депресијом само 24% добија стручну помоћ.

Досадашњи расположиви подаци проистичу из истраживања која су спроведена у Европи и свету. У Србији су оскудна истраживања која би указали на неке од фактора ризика за настанак менталних поремећаја (уважавајући културолошке специфичности), ниво и степен депресивности и анксиозности, као и програме који се баве превенцијом менталних поремећаја и промоцијом менталног здравља студентске популације.

2.7 Методе истраживања

Врста студије

Проспективна студија пресека

За ово истраживање примениће се проспективна студија пресека док ће узорак чинити 1812 студената оба пола Универзитета у Крагујевцу.

Истраживање ће бити спроведено на државном Универзитету у Крагујевцу у периоду октобар – март школске 2012/2013. године.

Инструмент за прикупљање података биће стандардизовани упитник (прилагођен студентима) из протокола истраживања Здравственог понашања Светске здравствене организације и односиће се на социодемографске индикаторе студената, социоекономски статус породице, хигијенске навике студената, начин исхране, употребу психоактивних супстанци, сексуално понашања, ментално здравље, здравствене тегобе, самопроцену здравственог статуса. Овом упитнику биће придодате интересантне варијабле за наше истраживање. Поред тога, студенти ће попуњавати упитник самопроцене за депресију PHQ-9 (Spitzer RL, Kroenke K, Williams JB и сар.) као и скалу за процену депресивности, анксиозности и стреса DASS-42 (Peter F. Lovibond). Упитник ће студенти попуњавати током студентских вежби, предавања и биће анониман. Испитаници ће бити разврстани према полу, факултету, месту становања и години студија. Испитивани фактори ће се упоређивати између ових група.

Популација која се истражује

Студенти Универзитета у Крагујевцу на коме тренутно студира 18123 студената.

Узорковање

Метода одабира узорка је стратификован случајни узорак. Процентуално броју студената који похађају одређене факултете биће формиран једноетапни узорак. Оба пола ће сразмерно стварном броју бити заступљена у узорку. Све године студирања и сви факултети у Крагујевцу ће бити сразмерни делови узорка. Узорковање ће се вршити на свим факултетима Универзитета у Крагујевцу.

Варијабле које се мере у студији

Варијабле ће бити добијене попуњавањем стандардизованог упитника СЗО, упитника самопроцене за депресију PHQ-9, као и скале за процену депресивности, анксиозности и стреса DASS-42.

Независне варијабле: Пол, године живота, место рођења, место становања, година студирања, врста факултета, занимање родитеља, материјални статус, навике и ставови у вези пушења, алкохола, дрога, сексуалног понашања, здравствене тегобе, физичка активност, начин исхране, лична хигијена, академски успех током студирања, задовољство сопственим изгледом, животом, социјални живот, насиље.

Зависне варијабле: Интересовање и задовољство за послове и догађаје, субјективни осећај испитаника: осећање празнине, нерасположења, безнадежности, безвредности, нервозе, раздражљивости, страха, напетости, песимистичан став о будућности, проблеми са спавањем, умор, замарање и смањење енергије, размишљање о себи, концентрација, информисаност, моторика, суицидалне идеје.

Снага студије и величина узорка

Величина узорка је одређена бројем студената Универзитета у Крагујевцу и биће 1812 чланова-испитаника. ($p-t \times SE \leq P \leq p+t \times SE$; $t = 2,58$ што одговара вероватнићи од 0,99

$SE = 0,0046$; $4\% \leq P \leq 10\%$ што указује да израчунати број величине узорка износи $725 \leq NP \leq 1812$). Јачина студије за овај број узорка је 1.0. у односу на примењене статистичке тестове.

Статистичка обрада података

Обрада података (база и статистичка обрада) вршиће се у програму SPSS 19.0. Сви подаци из упитника биће приказани и анализирани адекватним математичко-статистичким методама примереним типу и врсти података. За приказивање података користиће се дескриптивне методе: табелирање, графичко приказивање, мере централне тенденције и мере варијабилитета. За анализу података користиће се следећи тестови:

- параметарски: анова, једнофакторска, двофакторска и мултифакторска, Френкова, линеарна корелација и регресија – мултиваријантна;
- непараметарски: χ^2 тест, медијан тест, Фишеров тест вероватноће и Краскал-Волисов тест.

Сви резултати ће бити приказани табеларно и графички.

2.8 Очекивани резултати докторске дисертације

Преваленција менталних поремећаја код студентске популације се не разликује значајно у односу на одрасло становништво. Најчешћи поремећај менталног здравља је депресија која је учесталија код особа женског пола. Очекивано је реално дефинисање неких фактора ризика који доводе до менталних поремећаја.

Најосетљивија групација су могуће студенти прве године, услед привикавања на универзитетски начин школовања, одвајања од примарних породица.

Овакво истраживање би могло да помогне креирању превентивних програма како на локалном тако и на националном нивоу што би резултирало сугестијама за допуне и измене одговарајућих законских и подзаконских аката у овој области.

2.9. Оквирни садржај дисертације

За истраживање примениће се проспективна студија пресека док ће узорак чинити 1812 студената оба пола Универзитета у Крагујевцу. Основни циљ студије јесте процена менталног здравља уз детекцију депресивности и анксиозности студентске популације. Резултати истраживања би требало да помогну у развијању програма превенције менталних поремећаја, промоције менталног здравља као и раној детекцији вулнерабилних групација студентске популације са којом најпре треба отпочети превентивне активности.

2.10. Име ментора

За ментора ове докторске тезе Комисија предлаже проф. др Славицу Ђукић Дејановић, редовног професора за ужу научну област Психијатрија Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу. Проф. др Славица Ђукић Дејановић поседује стручне и научне компетенције које су комплементарне са предметом истраживања и планираном методологијом, као и искуство и остварене резултате у развоју научно-наставног подмлатка.

2.11. Научна област дисертације

Медицина. Изборно подручје: Неуронауке

2.12 Научна област чланова комисије

1. Проф. др Славица Ђукић Дејановић, редовни професор за ужу научну област Психијатрија Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, председник
2. Проф. др Нела Ђонових, ванредни професор за ужу научну област Хигијена са медицинском екологијом, Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, члан
3. Доц. др Александар Дамјановић, доцент за ужу научну област Психијатрија Медицинског факултета Универзитета у Београду, члан

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

1. На основу досадашег научног рада и публикованих радова др Ивана Симић Вукомановић испуњава све услове прописане Статутом Факултета медицинских наука, Статутом Универзитета у Крагујевцу и Законом о високом образовању за одобрење теме и израду докторске дисертације;
2. Предложена тема је научно оправдана и оригинална, дизајн истраживања прецизно постављен и дефинисан, а научна методологија јасна и прецизна.
3. Комисија сматра да ће предложена докторска дисертација кандидаткиње **др Иване Симић Вукомановић** бити од великог научног и практичног значаја, у сагледавању неких од фактора ризика за настанак менталних поремећаја, у детектовању популације која се налазе у повећаном ризику од настанка менталних поремећаја са којом најпре треба отпочети превентивне активности, у изради предлога програма превенције менталних поремећаја и промоције менталног здравља студентске популације.
4. Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета медицинских наука Универзитета у Крагујевцу да прихвати пријаву теме докторске дисертације кандидаткиње др Иване Симић Вукомановић под називом "**Процена менталног здравља и превенција менталних поремећаја студентске популације**" и одобри њену израду.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Славица Ђукић Дејановић,
редовни професор за ужу научну област
Психијатрија Факултета медицинских наука
Универзитета у Крагујевцу, председник

2. Проф. др Нела Ђоновић, ванредни професор
за ужу научну област Хигијена са
медицинском екологијом Факултета
медицинских наука Универзитета у
Крагујевцу, члан

3. Доц. др Александар Дамјановић, доцент за
ужу научну област Психијатрија Медицинског
факултета Универзитета у Београду, члан
